

Yrd. Doç. Dr. Fatih GÜNDOĞDU
İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Hukuk Anabilim Dalı

Borca Aykırılık Hallerinden
Kusurlu İfa İmkânsızlığı
ve Hukuki Sonuçları

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	VII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER	XIII
KISALTMALAR.....	XXIII

Birinci Kısım

İmkânsızlık Kavramının Gelişimi ve Tarihsel Süreç İçerisinde İmkânsızlığa Bağlanan Sonuçlar

§ 1- Giriş	1
§ 2- İmkânsızlık Kavramının Roma Hukuku ve Müsterek Hukuktaki Kökleri	2
I- Giriş	2
II- İmkânsızlık Kavramı	4
A- İmkânsızlık Kavramının Ortaya Çıkış Sebebi	4
B- İmkânsızlık Türleri	8
1- Objektif-Sübjektif İmkânsızlık	8
2- Baştaki-Sonraki İmkânsızlık	10
3- Hukuki İmkânsızlık	12

4- Teknik Terim Olarak “Impossibilis”	13
III- Sonraki İmkânsızlığa Bağlanan Hukuki Sonuçlar	14
A- Roma Hukuku’nda Durum	14
1- Formula certa	14
2- Formula incerta	18
B- Müşterek Hukukta Durum	20
IV- Doğal Hukuk Düşüncesi ve Bu Düşüncenin Etkisiyle Hazırlanmış Kanunlar	21
A- Konumuz Açısından Doğal Hukuk Düşüncesi	21
B- Doğal Hukuka Dayandırılan Kanunlarda Sonraki İmkânsızlık	24
1- Prusya Devletleri Genel Eyalet Kanunnamesi’nde (ALR) Sonraki İmkânsızlık	24
2- Code Civil	26
V- 19.YY’da İmkânsızlık Öğretisindeki Değişiklikler	27
A- Genel Olarak	27
B- İmkânsızlığın Unsurları	28
1- İmkânsızlığın objektif unsurları	28
2- İmkânsızlığın sübjektif unsurları	29
C- İmkânsızlık Kavramının Gelişiminde Etkili Olan Görüşler	30
1- Savigny’e Göre İmkânsızlık	30
2- Mommsen’in İmkânsızlık Öğretisi	34
a- Genel Olarak	34
b- Mommsen’in İmkânsızlık Tarifi	35
aa- Borcu Sona Erdiren Sübjektif İmkânsızlık	35
bb- Kusurun İmkânsızlıktaki Rolü	36
cc- Çeşit ve Para Borçlarında Sübjektif İmkânsızlık	38
dd- İmkânsızlığın Sonuçları	39

İkinci Kısım
İmkânsızlığın İfa Engelleri Arasındaki Yeri,
İmkânsızlık Kavramı ve Türleri

§ 1- Türk Borçlar Hukukunda İfa Etmeme Kavramı ve Borcun İfa Edilmemesi Kavramına Giren Davranışlar.....	41
I- Genel Olarak.....	41
II- Borca Aykırılık ve İfa Etmeme	42
III- Borcun İfa Edilmemesi Kavramına Giren Haller ve İfa Engelleri Arasında İmkânsızlığın Yeri.....	44
A- Kusurlu İfa İmkânsızlığı	44
B- Borçlu Temerrüdü	47
C- Gereği Gibi İfa Etmeme	56
1- Kötü İfa	58
2- Yan Edim Yükümlülüklerin İhlali	62
3- Akdin Müsbet İhlali Kavramı	64
D- Yapmama Borcuna Aykırı Davranış	67
E- Sözleşme Öncesi Kusur Sorumluluğu.....	73
F- Borca Aykırı Davranışın Gerçekleşeceğinin Önceden Belli Olması	76
§ 2- İmkânsızlık	78
I- İfa ve Edim Kavramları ile İmkânsızlık İlişkisi.....	78
II- İmkânsızlık Kavramı	82
III- İmkânsızlık Türleri.....	90
A- Baştaki-Sonraki İmkânsızlık	91
B- Sürekli-Geçici İmkânsızlık	100
1- Genel Olarak.....	100
2- Geçici İmkânsızlık- İmkânsızlık/Temerrüt İlişkisi	102
3- “Geçicilik” – “Süreklilik”	103
4- Sürekli İmkânsızlıkla Aynı Sonuca Bağlanan Geçici İmkânsızlık Halleri	104
5- Geçici İmkânsızlığa Uygulanacak Hükümler	106

6- İmkânsızlığın Sonradan Ortadan Kalkması Hali.....	112
C- Kısmî İmkânsızlık - Tam İmkânsızlık.....	113
1- Kısmî İmkânsızlık-Kısmî İfa İlişkisi.....	113
2- Kısmî İmkânsızlığın Sonuçları.....	118
D- Hukuki İmkânsızlık.....	124
E- Objektif - Sübjektif İmkânsızlık.....	128
1- Ayrımda Kullanılan Kriterler	128
2- Söz Konusu Ayrım Bakımından Özel Olarak İncelenmesi Gereken Bazı Haller	138
a- Sözleşme Konusu Malın Sözleşmenin Kurulmasından Sonra Borçlunun Elinden Çıkması	138
b- Para Borcu	142
c- Sözleşmeyle Hedeflenen Amacın Kendiliğinden veya Başka Yoldan Gerçekleşmesi ve Amacın Ortadan Kalkması.....	144
3- Sonraki İmkânsızlık Bakımından Ayrımın Önemi.....	145
F- Borçlunun Sorumlu Olduğu - Borçlunun Sorumlu Olmadığı İmkânsızlık	148
G- Ekonomik İmkânsızlık.....	150
§ 3- İfa İmkânsızlığında Bazı Özel Durumlar	153
I- Çeşit Borcu- Sınırlı Çeşit Borcu-Gerçek Olmayan Parça Borcu	153
A- Çeşit Borcu	153
B- Sınırlı Çeşit Borcu	162
C- Gerçek Olmayan Parça Borcu.....	164
II- Seçimlik Borç ve Seçimlik Yetki	168
A- Seçimlik Borç	168
1- Seçimlik Borç ile Çeşit Borcu Arasındaki İlişki.....	169
2- Seçimlik Borçta Edimin İmkânsızlaşmasının Sonuçları.....	172
a- Seçim Hakkının Kullanılmasından Önce Edimin İmkânsızlaşması.....	172
aa- Edimlerin Tamamının İmkânsızlaşması.....	172

bb- Edimlerden Birinin veya Bir Kısımının İmkânsızlaşması.....	173
b- Seçim Hakkının Kullanılmasından Sonra Edimin İmkânsızlaşması.....	177
B- Seçimlik Yetki	178
III- Para Borcu	179
IV- Sürekli Borç İlişkileri.....	183
V- Mutlak Kesin Vadeli İşlemler	187

Üçüncü Kısım

Kusurlu İfa İmkânsızlığının Sonuçları

Birinci Bölüm

İmkânsızlığın Borç İlişisine Etkisi ve Borçlunun Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığında Alacaklının Sahip Olduğu Haklar

§ 1- İfa İmkânsızlığının Borç İlişisine Etkisi.....	195
§ 2- Alacaklının Sahip Olduğu Haklar.....	199
I- Tazminat Talebi	199
A- Genel Olarak	199
B- Sorumluluğun Şartları	202
1- Sözleşmeye Aykırı Davranış	202
a- Akdi İlişkinin Varlığı	203
aa- Edim Yükümü	207
bb- İfa.....	208
b- Borca Aykırı Davranış	210
aa- Giriş	210
bb- Borca Aykırılık Kavramı	211
2- Sorumluluk Sebebi.....	213

a- Kusur Sorumluluğu	213
aa- Genel Olarak.....	213
bb- Kusur Kavramı.....	215
cc- Akdi Kusurun Unsurları	218
aaa- Sübjektif Unsur.....	218
bbb- Objektif Unsur.....	220
dd- Kusurun Türleri.....	224
aaa- Kast	225
bbb- İhmal	227
aaaa- Tanım.....	227
bbbb- İhmalin Türleri.....	230
b- Borçlunun Kusurunun Aranmadığı Haller	232
aa- Yardımcı Şahısların Fiilinden Sorumluluk.....	233
aaa- Yardımcı Şahıs Kullanılması Mümkün Olmalıdır	234
bbb- Borcun İfasında Yardımcı Şahıs Kullanılmalıdır.....	238
ccc- Yardımcı Şahsın İşin İcrası Sırasında Borca Aykırı Nitelikteki Davranışı Neticesinde Alacaklı Zarar Görmüş Olmalıdır	243
ddd- Taraflar Arasında Sorumluluğu Daraltan veya Kaldıran Bir Anlaşma Yapılmamış Olmalıdır	245
bb- TBK m.65'e Göre (eBK m.54 f.1) Sorumluluk ..	246
cc- Borçlu Temerrüt Halindeyken Meydana Gelen Kazalardan Sorumluluk	247
dd- Kanunda Belirtilmiş Özel Durumlar	251
aaa- Kullanım Ödücü Alanın Kusursuz Sorumluluğu	251
bbb- Saklama Sözleşmesinde Saklayanın Kusursuz Sorumluluğu	253
ccc- Vekaletsiz İş Görenin Kusursuz Sorumluluğu	253
ddd- Konaklama Yeri İşletenlerin Sorumluluğu	254
eee- Garaj, Otopark ve Benzeri Yerleri İşletenlerin Sorumluluğu	255

ee- Garanti Sorumluluğu.....	255
aaa- Üçüncü Kişinin Fiilini Üstlenme.....	256
bbb- Alacağı Temlik Edenin Garanti Yükümü..	257
c- Sorumluluğun Sınırlandırılması ve Bunun Sınırları	258
aa- Borçlunun Kendi Fiilinden Doğacak Sorumluluklarda.....	259
bb- İfa Yardımcısının Fiilinden Doğacak Sorumluluklarda.....	261
3- Zarar	263
a- Zarar Kavramıyla İlgili Görüş Ayrılıkları.....	264
b- Zarar Türleri	267
aa- Şahsa Verilen Zararlar - Mala Verilen Zararlar..	267
bb- Olumlu Zarar-Olumsuz Zarar.....	268
cc- Fiili Zarar-Yoksun Kalınan Kâr.....	269
dd- Maddi Zarar- Manevi Zarar.....	270
4- Nedensellik Bağı.....	272
a- Doğal Nedensellik Bağı.....	272
b- Uygun Nedensellik Bağı	273
c- Sebeplerin Çokluđu.....	275
d- Alternatif İlliyet	277
e- İlliyet Bağının Kesilmesi.....	277
f- Uygun İlliyet Bağının İspatı	279
C- Zararın Hesaplanması	280
1- Zararın İspatlanması.....	280
2- Hesaplama Yöntemleri ve Hesabın Yapılacağı An.....	283
a- Somut ve Soyut Zarar Hesabı Yöntemleri	283
b- Zararın Hesaplanacağı An.....	285
3- Denkleştirme.....	287
D- Maddi Tazminatın Tayini	291
1- Tazminatın Türü	291
2- Tazminatın Miktarının Tayini	293
a- Genel Bakış	293
b- Tazminatın Azaltılmasına Yol Açan Etkenler.....	294
aa- Borçlunun Kusur Derecesi	294

bb- Hal ve Mevkiin İcabi.....	295
cc- Birlikte Kusur	295
dd- Mağdurun Rızası.....	297
ee- Failin Müzayakaya Düşecek Olması.....	298
E- Manevi Tazminat Talebi.....	298
1- Manevi Zararın Talep Edilebilmesi İçin Gerekli Olan Genel Şartlar.....	299
a- Borca Aykırı Davranış	299
b- Kusur	300
c- Zarar	301
d- Uygun Nedensellik Bağı.....	302
2- Manevi Tazminata İlişkin Özel Şartlar.....	302
II- Tazminat Dışında Alacaklının Başvurabileceği Diğer Yollar	304
A- Kaim Değer (Stellvertretendes Commodum) Talebi	304
1- Genel Olarak	304
2- Alacaklının Kaim Değeri Tercih Etmesinin Nedenleri	306
3- Kaim Değer Talep Edilebilmesinin Şartları	306
a- Alacaklının İrade Beyanı.....	306
b- Edimin İfasının İmkânsızlaşması.....	307
c- Kaim Değer Edimi İmkânsızlaştıran Olay Sonucunda Elde Edilmiş Olmalıdır	308
d- İmkânsızlaşan Edim ile Kaim Değer Benzer Olmalıdır	308
4- Kaim Değerin Kapsamı	310
5- Kaim Değer - Tazminat İlişkisi.....	313
6- Kaim Değerin İspatı.....	313
7- Zamanaşımı.....	314
B- TBK m. 113'den Doğan Haklar	314
1- Alacaklının Borcun Kendisi Tarafından İfasına İzin Verilmesini Talep Hakkı.....	314
2- Yapmama Borcuna Aykırı Davranılması Halinde Alacaklının Yapılan Ref'i Talep Etme Hakkı.....	321
C- Ceza Koşulu.....	323

D- Sözleşmeden Dönme ve Menfi Zararın Tazmini.....	325
§ 3- İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Karşı Edimin Akıbeti	326

İkinci Bölüm

Sonraki İmkânsızlıktan Alacaklının ve Her İki Tarafın Sorumlu Olduğu Haller

§ 4- Alacaklının Etki Alanında Gerçekleşen İfa İmkânsızlığı.....	331
I- Alacaklının Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığı.....	331
A- Alacaklı Temerrüdü ile Alacaklının İmkânsızlıktan Sorumlu Olması Hali Arasındaki Fark.....	336
B- Alacaklının İmkânsızlığa Yol Açabileceği Haller	340
II- Alacaklının Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığının Sonuçları	344
A- Alacaklının Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığında Göz Önünde Bulundurulması Gereken Hükümler	344
1- TBK m.208 (eBK m.183)	344
2- TBK m.408 (eBK m.325).....	347
3- TBK m.485 (eBK m.370).....	350
4- TBK m.512 (eBK m.396).....	356
B- Konuyla İlgili Olarak İleri Sürülen Görüşler	357
C- Kaim Değer Talebi	363
§ 5- Her İki Tarafın Sorumlu Olduğu İmkânsızlık	364

Üçüncü Bölüm

Alman ve Avusturya Hukuklarında Sonraki İmkânsızlığın Sonuçları

§ 6- Alman Hukukunda İmkânsızlık.....	371
I- Giriş.....	371
II- Borçlunun Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığı ile İlgili BGB'de Yer Alan Düzenleme	375

A- § 275 I BGB - İmkânsızlık.....	376
B- § 275 II BGB – Beklenilmezlik Hali.....	377
C- § 275 III BGB – Kişisel İmkânsızlık	387
III- Borçlunun § 275 I-III BGB'ye Göre Borcundan Kurtulması Halinde Alacaklının Başvurabileceği Hukuki Yollar	390
A- İfa Yerine Tazminat.....	391
B- Yaptığı Masrafları Talep Etme Hakkı.....	394
C- Kaim Değeri Talep Etme Hakkı	396
D- Sözleşmeden Dönme	397
IV- Karşı Edimin Akıbeti	399
V- Alacaklının Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığı.....	401
VI- Her İki Tarafın da Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığı.....	401
§ 7- Avusturya Hukukunda Sonraki İmkânsızlık.....	404
I- Genel Olarak İmkânsızlık	404
II- Borçlunun Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığı ile İlgili ABGB'de Yer Alan Düzenleme	406
A- § 920 ABGB Hükümünün Uygulanabilmesi İçin Gereken Şartlar	408
B- İmkânsızlığın Sonuçları.....	410
1- İfanın Tamamen Boşa Çıkması.....	410
a- İfa Etmeme Sebebiyle Tazminat	410
b- Sözleşmeden Dönme	412
2- İfanın Kısmen Boşa Çıkması.....	414
III- Alacaklının ve Her İki Tarafın Sorumlu Olduğu İfa İmkânsızlığı.....	415
SONUÇ.....	417
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	437